Antea Group Archeologie

Quickscan Archeologie

Waterberging Himpensermar

projectnummer 0490248.100
revisie 00
5 februari 2024

Understanding today.
Improving tomorrow.

Antea Group Archeologie

Quickscan Archeologie

Waterberging Himpensermar

projectnummer 0490248.100

revisie 00
5 februari 2024

Auteur
M.R.X. van Kempen

Gecontroleerd
N.J.W. van der Feest

Opdrachtgever
Wetterskip Fryslân
Fryslânplein 3
8914 BZ
LEEUWARDEN

datum vrijgave	beschrijving revisie 00	gecontroleerd	vrijgave
12-02-2024	definitief	N.J.W. van der Feest	J. Rotteveel

Inhoudsopgave

Blz.

1 Inleiding 2

2 Archeologisch beleid 3

3 Archeologische verwachting 7

3.1 Historische situatie en eerder uitgevoerd onderzoek 7

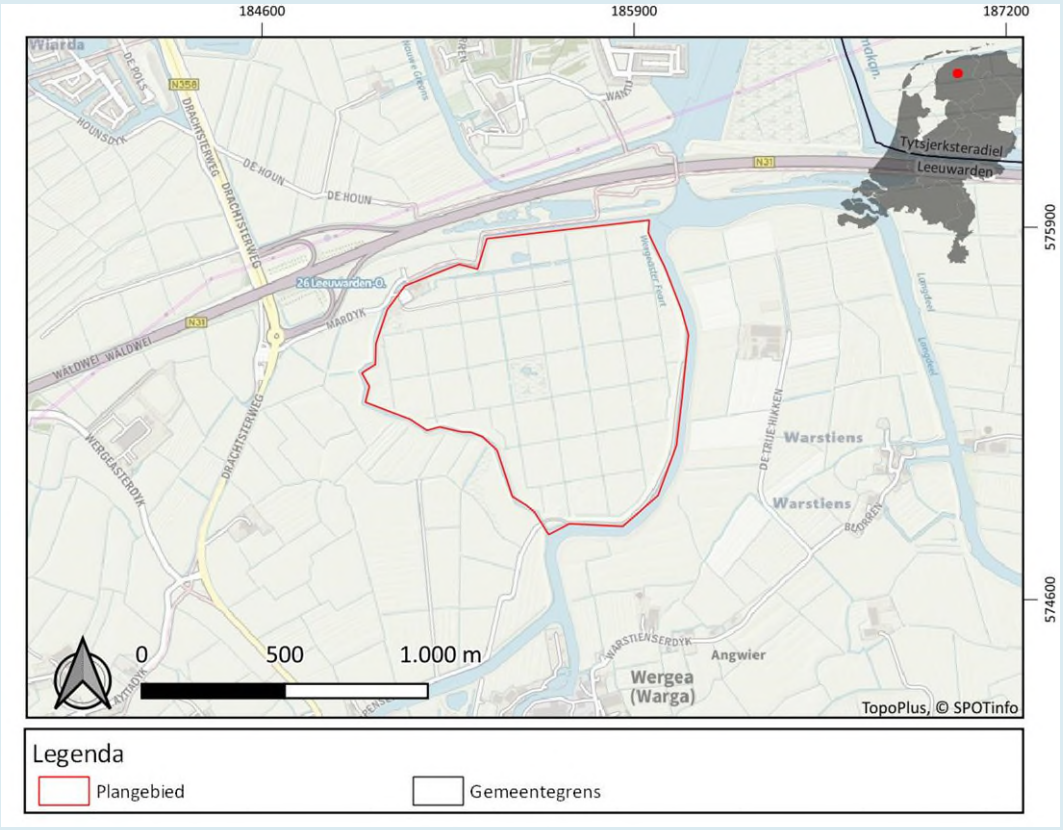
4 Conclusies en advies 15

Geraadpleegde bronnen 16

Lijst met afbeeldingen 17

Administratieve gegevens

Projectnummer Antea Group	0490248.100
OM-nummer	n.v.t.
Provincie	Friesland
Gemeente	Leeuwarden
Plaats	Wergea/Leeuwarden
Toponiem	Waterberging Himpensemar
Kaartblad	6C, 11A
Coördinaten	18498/575390 185955/575918 185181/575188 185685/574866
Opdrachtgever	Wetterskip Fryslân
Uitvoerder	Antea Group
Datum uitvoering	februari 2024
Projectteam	J . Rotteveel (projectleider archeologie) M.R.X. van Kempen
Vrijgave conform KNA	*N.J.W. van der Feest* (senior KNA-archeoloog)
Bevoegd gezag	Gemeente Leeuwarden
Deskundige Bevoegd gezag	n.t.b.
Beheer documentatie	Antea Group



Afbeelding 1. Uitsnede topografische kaart met de ligging van het plangebied.

1 Inleiding

In opdracht van Wetterskip Fryslân is er voor het plangebied Waterberging Himpensemar een archeologische quickscan uitgevoerd. Het waterschap Wetterskip Fryslân beoogt het inzetten van de Himpensermarpolder[1], met een oppervlakte van circa 82 hectare, voor waterberging. Het waterschap wil de te treffen maatregelen om de polder geschikt te maken voor waterberging combineren met de aanpak van de regionale kering die rondom de polder ligt. Het plan ligt nog in de ontwerpfase. De exacte omvang en uitvoermethode van de werkzaamheden zijn daarom nog onbekend.



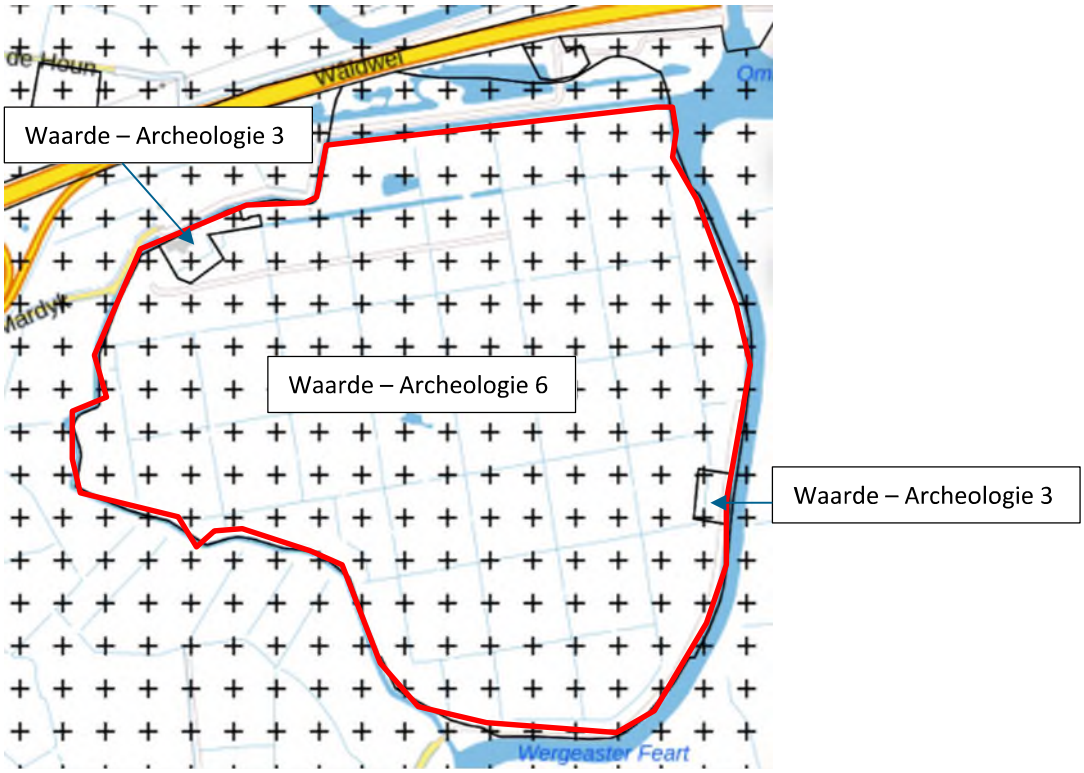
Afbeelding 2. Het plangebied geprojecteerd op een recente luchtfoto (bron: PDOK).

[1] Ook wel Himpenserpolder of Hempenserpolder.

2 Archeologisch beleid

Het plangebied valt binnen het bestemmingsplan Partiële Herziening Archeologie van de gemeente Leeuwarden (onherroepelijk; vastgesteld 29-03-2022).[2] Voor het plangebied gelden de archeologische dubbelbestemming Waarde – archeologie 3 en Waarde – Archeologie 6. Voor de Waarde – Archeologie 3 geldt een vergunningsplicht voor werkzaamheden, geen bouwwerk zijnde bij bodemingrepen met een totale oppervlakte dat groter is dan 100 m^2 **en** die een grotere diepte dan 0,3 meter -mv betreffen.

Voor de Waarde – Archeologie 6 geldt een vergunningsplicht voor werkzaamheden, geen bouwwerk zijnde bij bodemingrepen met een totale oppervlakte dat groter is dan 10.000 m^2 **en** die een grotere diepte dan 0,5 meter-mv betreffen.



Afbeelding 3. De in het plangebied aanwezige bestemmingsplannen met de bijbehorende dubbelbestemmingen waarde – archeologie.

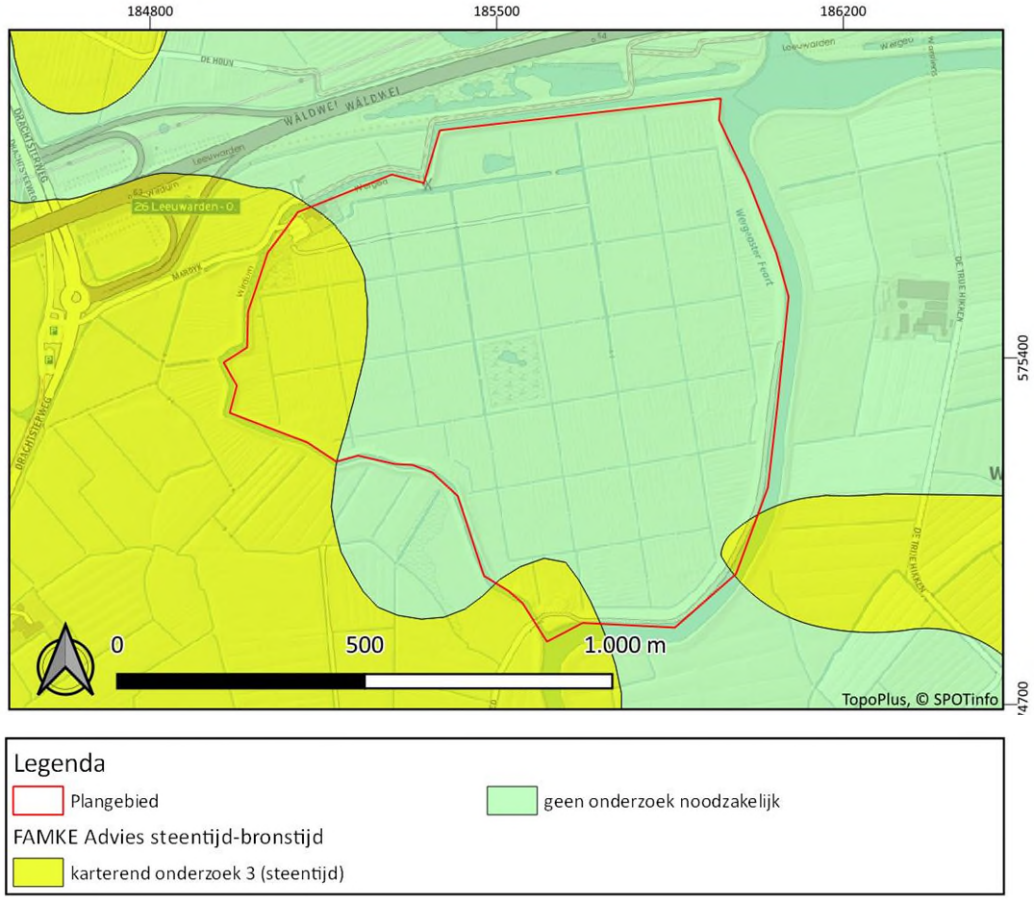
Op de FAMKE is af te lezen dat voor de periode steentijd – bronstijd geldt dat er voor het overgrote deel van het plangebied geen onderzoek plaats hoeft te vinden. Dit advies wordt gegeven als op basis van eerder onderzoek is gebleken dat er zich geen archeologische resten in de bodem bevinden, of wanneer de archeologische verwachting op gefundeerde gronden zeer laag is, en waar eventuele resten uit de steentijd zich vermoedelijk zodanig diep onder het maaiveld bevinden dat de kans op aantasting bij de meeste ingrepen zeer klein is.

Voor een paar kleine gebieden in het westen en zuiden van het plangebied is karterend onderzoek noodzakelijk. In deze gebieden kunnen zich op enige diepte archeologische lagen

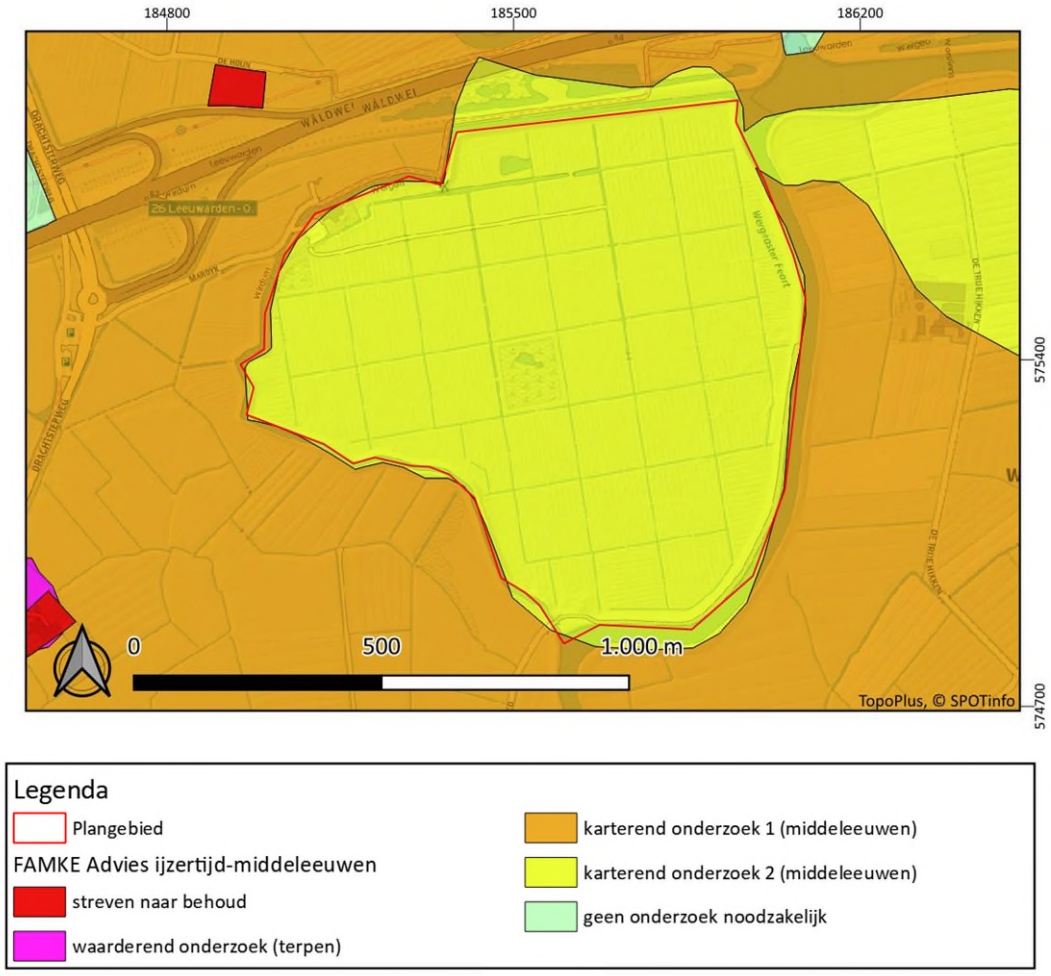
[2] https://omgevingswet.overheid.nl/regels-op-de-kaart

bevinden uit de steentijd, die zijn afgedekt door een veen- of kleidek. Mochten zich hier archeologisch resten bevinden, dan zijn deze waarschijnlijk goed van kwaliteit. De provincie beveelt aan om bij ingrepen van meer dan 5.000 m² een karterend (boor)onderzoek uit te laten voeren, waarbij minimaal drie boringen per hectare worden gezet, met een minimum van drie boringen voor gebieden kleiner dan een hectare. De resultaten van een dergelijk karterend booronderzoek kunnen inzicht geven aanwezigheid en diepte van een eventueel aanwezige podzolbodem, waarin zich archeologisch resten kunnen bevinden. Het booronderzoek dient zich vooral te richten op de aanwezigheid van een podzolbodem, de diepte en het reliëf van de zandlagen in de bodem. Bij aanwezigheid van een podzolbodem, bevelen wij aan het boorgrid te verdichten tot zes boringen per hectare (zie advies ‘karterend onderzoek 2'). De resultaten kunnen ook uitwijzen dat de voorgenomen ingreep niet bezwaarlijk is, of met welke randvoorwaarden in het plan rekening dient te worden gehouden.

Voor de periode ijzertijd – middeleeuwen is er voor de gehele polder een archeologisch onderzoek nodig. In deze gebieden kunnen zich archeologische resten bevinden uit de periode ijzertijd - middeleeuwen. De provincie beveelt aan om bij ingrepen van meer dan 2.500 m² een karterend archeologisch onderzoek uit te laten voeren. Dit archeologisch onderzoek moet bestaan uit minimaal zes boringen per hectare, met een minimum van zes boringen per plan, waarbij duidelijk wordt of er vindplaatsen in het plangebied aanwezig zijn. Mochten er een of meerdere vindplaatsen worden aangetroffen, dan zal uit nader (waarderend) onderzoek moeten blijken hoe waardevol deze vindplaatsen zijn. De aard van dit waarderend (vervolg)onderzoek hangt af van het type aangetroffen vindplaats. Indien de vindplaats een nieuw aangetroffen terp betreft, geldt het advies: ‘waarderend onderzoek op terpen'. De resultaten van het karterend onderzoek kunnen ook uitwijzen dat de voorgenomen ingreep niet bezwaarlijk is, of met welke randvoorwaarden in het plan rekening dient te worden gehouden. Mocht het plangebied een bebouwde kom betreffen, dan dient in de onderzoeksstrategie rekening te worden gehouden met recente verstoringen die zich kunnen hebben voorgedaan.



Afbeelding 4. Verwachting voor het plangebied steentijd - bronstijd (Bron: FAMKE).

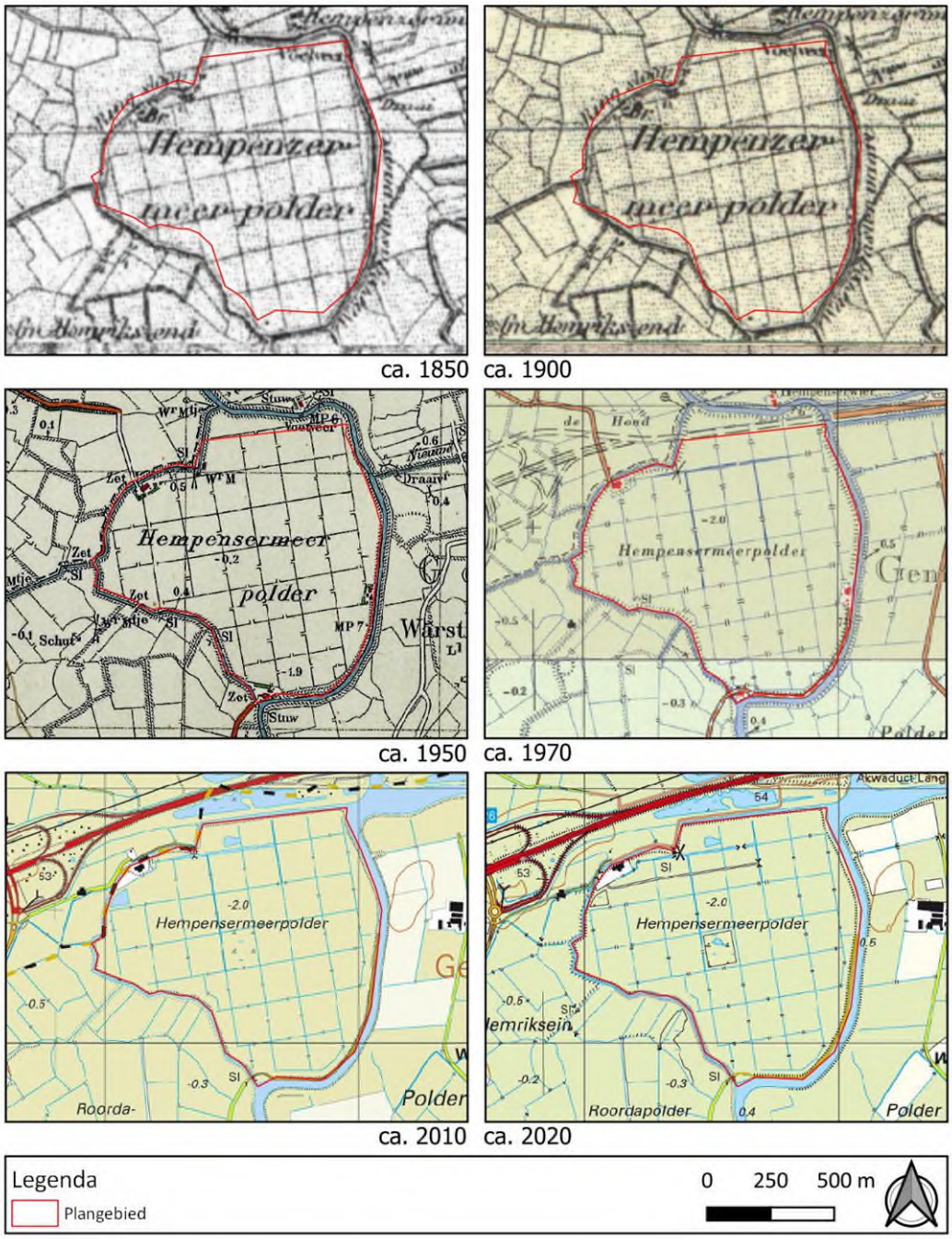


Afbeelding 5. Verwachting voor het plangebied ijzertijd-middeleeuwen (Bron: FAMKE).

3 Archeologische verwachting

3.1 Historische situatie en eerder uitgevoerd onderzoek

Op historisch kaartmateriaal is af te lezen dat de polder al op kaartmateriaal uit 1850 staat aangegeven. Door de jaren heen verandert de historische situatie bijna niet.



Afbeelding 6. Ligging van het plangebied op verschillende historische topografische kaarten (Bron: Topotijdreis.nl).

Het plangebied ligt niet in een AMK-monument. In de omgeving zijn er wel AMK monumenten aanwezig.

Tabel 1. AMK-terreinen binnen onderzoeksgebied (bron: Archis).

AMK nr.	situering t.o.v. plangebied	Datering, waarde en omschrijving
8018	225 meter noordelijk. Polder de hond te Hempens in de gemeente Leeuwarden Coördinaat: 184942/575953	Datering en Complex: IJzertijd laat t/m Romeinse tijd / Nederzetting, onbepaald Waarde: Terrein van archeologische waarde Omschrijving: Terrein met sporen van bewoning uit waarschijnlijk de Romeinse tijd. Het betreft een grotendeels afgegraven overslibde nederzetting.
15256	225 meter noordelijk. Zuiderburen te Hempens in de gemeente Leeuwarden Coördinaat: 185638/576174	Datering en Complex: IJzertijd laat t/m Middeleeuwen laat / Nederzetting, onbepaald Waarde: Terrein van hoge archeologische waarde Omschrijving: Terrein met sporen van een nederzetting. Het terrein ligt op een kwelderrug, die zich in noord en zuidwaartse richting uitstrekt. Op deze rug zijn andere terpen en nederzettingen aangetroffen. Het be treft een overslibde nederzetting, die wordt doorsneden door een sloot. De noordelijke helft is aangetast, hier werden oppervlaktevondsten gedaan. De zuidelijke helft, die als lichte verhoging zichtbaar is, is vrij goed geconserveerd. Hier werd op een diepte van circa 0.40 meter een bewoningslaag aangetroffen met een dikte van circa een halve meter. Dit pakket bevat aardewerk, houtskool en rode le em.
756	375 meter noordelijk. Hiddemastate te Hempens in de gemeente Leeuwarden Coördinaat: 185389/576287	Datering en Complex: IJzertijd laat t/m Middeleeuwen laat / Terp/wierde Middeleeuwen laat / Terp/wierde Waarde: Terrein van zeer hoge archeologische waarde, beschermd Omschrijving: Terrein met een grotendeels afgegraven, bebouwde terp, met als datering Late Ijzertijd- Vroeg Romeinse tijd. Het monument is gesitueerd in een voormalig kweldergebied. De bodemgesteldheid betreft zandige klei, de geomorfologie een kwelderrug. De dikte van de bouwvoor is 20-30 cm, de archeologische sporen bevinden zich direct onder de bouwvoor. Er zijn nog resten van zeer verstoorde podzol aanwezi g. Het monument is zichtbaar in het landschap. In 1960 is op een afgegraven terpterrein bij Hiddemastate een uit circa 100 daterende waterput gevonden, die nog circa 4 meter diep was. Uit de put werd een achttal kogelpotten geborgen. In 2005 zijn drie boringen geplaatst om te bepalen of een terpzool nog aanwezig is. In de boringen is een 10 cm dikke terplaag tussen de 20 en 30 cm onder het maaiveld herkend. De terpaarde is zeer verstoord. Onder de laag terpaarde ligt een pakket zeer natte grijze klei.
15613	425 meter noordelijk. Suderbuorren 2 te Hempens	Datering en Complex: IJzertijd t/m Middeleeuwen / Huisterp

AMK nr.	situering t.o.v. plangebied	Datering, waarde en omschrijving
	in de gemeente Leeuwarden Coördinaat: 185278/576357	Waarde: Terrein van hoge archeologische waarde Omschrijving: Terrein met een verhoogde woonplaats uit de Middeleeuwen, waar tevens resten uit de Late IJzertijd/Romeinse tijd zijn aangetroffen. De verhoogde woonplaats maakt deel uit van de voormalige dorpsterp Hiddemastate. Tijdens booronderzoek (RAAP 2000) zijn twee vondstlagen aangetroffen: - een laag met aardewerk uit de IJzertijd/Romeinse tijd, baksteenpuin, houtskool en verbrande leem. Deze laag begin t direct onder de bouwvoor en heeft een dikte van maximaal 1.5 meter. Gezien het baksteenpuin is deze laag in latere perioden aangetast. - een dieper liggende laag uit (uiterlijk) de Late IJzertijd met een dikte van maximaal 1.5 meter. Deze laag is niet aangetast; eventuele organische resten zullen goed geconserveerd zijn.

In de omgeving van het plangebied zijn diverse onderzoeken gedaan, in de vorm van bureauonderzoeken (bijvoorbeeld zaakid. 4643141100, 4819877100, 2384205100, 4819877100) booronderzoeken (bijvoorbeeld zaakid. 4800354100, 2144842100).

Tabel 2. Eerder uitgevoerde onderzoeken binnen onderzoeksgebied (bron: Archis).

zaakidentificatienr. (OM-nr.)	situering t.o.v. plangebied	aard, uitvoerder, datum en resultaat onderzoek
4643141100	Overlapt of valt geheel binnen het plangebied. Wergea coördinaat:184706/574819	Type Onderzoek: bureauonderzoek Uitvoerder: Arcadis Datum: 2018-10-17 Resultaat: onbekend Verwijzing: link
2384205100 (53945)	Overlapt of valt geheel binnen het plangebied. Tennet TSO NW380kv te Groningen coördinaat:217782/580422	Type Onderzoek: bureauonderzoek Uitvoerder: RAAP Archeologisch Adviesbureau Datum: 2012-10-02 Resultaat: onbekend Verwijzing: onbekend
4819877100	Direct noordelijk. Wergea coördinaat:186091/575958	Type Onderzoek: bureauonderzoek Uitvoerder: MUG Ingenieursbureau BV Datum: 2020-04-08 Resultaat: onbekend Verwijzing: link
2144842100 (20968)	Direct zuidelijk. Wergea coördinaat:185713/574771	Type Onderzoek: boring Uitvoerder: RAAP Archeologisch Adviesbureau Datum: 2007-01-26 Resultaat: Plangebied bochtverruiming Wergeasterfeart te Wergea. Verwijzing: 2007 Rapport N-2050
4800354100	50 meter westelijk. Leeuwarden coördinaat:184981/575280	Type Onderzoek: boring Uitvoerder: Scordiscus B.V. Datum: 2020-03-17 Resultaat: onbekend Verwijzing: link

zaakidentificatienr. (OM-nr.)	situering t.o.v. plangebied	aard, uitvoerder, datum en resultaat onderzoek
2034674100 (10509)	75 meter noordelijk. Leeuwarden coördinaat:185271/575810	Type Onderzoek: boring Uitvoerder: RAAP Archeologisch Adviesbureau Datum: 1998-11-02 Resultaat: Oppervlaktekartering, booronderzoek en geofysisch onderzoek. - Zie ook onderzoeksmeldingsnrs. 10508, 10510-10514. - Literatuur: Asmussen, P.S.G., 1999: Rijksweg 31 (Leeuwarden-Nijega) en Knooppunt Ureterpvallaat; een Aanvullende Archeologische Inventarisatie, RAAP-rapport 454. Verwijzing: onbekend
2029571100 (10656)	125 meter oostelijk. Leeuwarden coördinaat:185711/577070	Type Onderzoek: boring Uitvoerder: RAAP Archeologisch Adviesbureau Datum: 2000-03-01 Resultaat: Bureau- en veldonderzoek (oppervlaktekartering en booronderzoek). Zie ook onderzoekmeldingsnr. 10657. - Literatuur:Exaltus, R.P., 2000: VINEX-locatie Hempens-Teerns, planfase 1, 2 en 3, gemeente Leeuwarden; een Aanvullende Archeologische Inventaristie, RAAP-rapport 610. Verwijzing: link
4762747100	175 meter westelijk. Leeuwarden coördinaat:184733/575467	Type Onderzoek: boring Uitvoerder: Antea Group Archeologie Datum: 2020-01-07 Resultaat: onbekend Verwijzing: link
4883672100	275 meter oostelijk. Wergea coördinaat:186562/576037	Type Onderzoek: boring Uitvoerder: MUG Ingenieursbureau BV Datum: 2020-08-10 Resultaat: onbekend Verwijzing: link
2055872100 (11396)	300 meter oostelijk. Leeuwarden coördinaat:186422/576095	Type Onderzoek: verwervingswijze niet te bepalen Uitvoerder: RAAP Archeologisch Adviesbureau Datum: 1999-10-18 Resultaat: RAAP-rapport 529. Verwijzing: onbekend
2333248100 (47290)	300 meter westelijk. Leeuwarden coördinaat:184604/575510	Type Onderzoek: boring Uitvoerder: Sweco Datum: 2011-06-23 Resultaat: onbekend Verwijzing: link
2270310100 (38709)	325 meter zuidelijk. Warga coördinaat:185480/574370	Type Onderzoek: bureauonderzoek Uitvoerder: Oranjewoud BV Datum: 2009-12-23 Resultaat: onbekend Verwijzing: link
2075928100 (2823)	325 meter oostelijk. Warstiens coördinaat:186485/576049	Type Onderzoek: boring Uitvoerder: RAAP Archeologisch Adviesbureau Datum: 1999-10-18 Resultaat: Dit onderzoek is een vervolg op de

zaakidentificatienr. (OM-nr.)	situering t.o.v. plangebied	aard, uitvoerder, datum en resultaat onderzoek
		archeologische kartering (AAI-1), die eerder door RAAP werd uitgevoerd en waarvan de rapportage in mei 1999 verscheen (Asmussen, 1999b). Het onderzoek sluit aan op het project Archeologie van het Houtwallen en Elzensingelgebied Fryslan. Literatuur: Asmussen, P.S.G., 2000: Rijksweg 31 Leeuwarden (Hemriksein)-Nijega; een Aanvullende Archeologische Inventarisatie: fase 2 (AAI-2). Verwijzing: onbekend
2028583100 (10513)	400 meter oostelijk. Leeuwarden coördinaat:186476/576057	Type Onderzoek: boring Uitvoerder: RAAP Archeologisch Adviesbureau Datum: 1998-11-02 Resultaat: Oppervlaktekartering, booronderzoek en geofysisch onderzoek. - Literatuur: Asmussen, P.S.G., 1999: Rijksweg 31 (Leeuwarden-Nijega) en Knooppunt Ureterpvallaat; een Aanvullende Archeologische Inventarisatie, RAAP-rapport 454. Verwijzing: onbekend
2076973100 (3372)	425 meter noordelijk. Niet van toepassing coördinaat:185291/576394	Type Onderzoek: boring Uitvoerder: RAAP Archeologisch Adviesbureau Datum: 2000-09-01 Resultaat: Aanvullende Archeologische Inventarisatie (AAI-2) op een terrein in de VINEX-locatie Hempens-Teerns aan de Suderbuorren 2. Het onderzoek grenst aan het gebied waar RAAP in het voorjaar van 2000 een AAI-1 en AAI-2 heeft uitgevoerd. - Doel van het onderzoek is om de bekende vindplaats te waarderen. - Op het onderzochte terrein ligt een verhoogde woonplaats uit de Middeleeuwen, waar tijdens eerdere graafwerkzaamheden resten uit de Late Ijzertijd/Romeinse tijd zijn aangetroffen. Deze verhoogde woonplaats maakt deel uit van de voormalige dorpsterp Hiddemastate - Literatuur: - Exaltus, R.P., 2001: VINEX-locatie Hempens-Teerns, Terrein Suderbuorren 2, gemeente Leeuwarden; een Aanvullende Archeologische Inventarisatie (AAI-2). - RAAP-briefrapport 2001-0006/AA. - Verwijzing: onbekend
2040513100 (5076)	425 meter oostelijk. Niet van toepassing coördinaat:186396/576131	Type Onderzoek: boring Uitvoerder: RAAP Archeologisch Adviesbureau Datum: 2001-05-14 Resultaat: Coordinaten: 167.125/186.400 - Beeindiging: 16-05-2001 - Datering: Steentijd en IJZL-ROM - Diversen: Aanvullend booronderzoek op vindplaats 713 (zie ook eerder onderzoek door RAAP: RAAP-rapporten 454 en 529). Doel was het relief van de pleistocene ondergrond zeer gedetailleerd in beeld te brengen en het nauwkeuriger begrenzen van de podzolering. Verwijzing: onbekend
2089106100 (8748)	425 meter noordelijk. Hiddema State te Hempens coördinaat:185435/576352	Type Onderzoek: boring Uitvoerder: RAAP Archeologisch Adviesbureau Datum: 2004-12-31 Resultaat: Coordinaten:185.425/576.330 - Datum einde onderzoek:23-04-2004 - Projectmedewerkers:D. van den Berg, T. van den Bergh - Complextype(n):Terp Verwijzing: onbekend

zaakidentificatienr. (OM-nr.)	situering t.o.v. plangebied	aard, uitvoerder, datum en resultaat onderzoek
2046305100 (6101)	425 meter oostelijk. Hempens coördinaat:186421/576163	Type Onderzoek: opgraving Uitvoerder: Archaeological Research en Consultancy Datum: 2004-03-17 Resultaat: Kaartblad: 6C - Coordinaten: 186.400 / 576.150 - Toponiem: N31: vindplaats 731 - Gemeente: Leeuwarden - Provincie: Friesland - Type onderzoek: opgraving - Aanvang: 05-04-2004 - Geschatte duur: 7 weken - Onderzoeker: J.B. Hielkema - Motief: infrastructurele werken: verbreding N31 - Complextypen en datering: Nederzetting IJZ - ROM - Nederzetting MESO - NEO - Diversen: PVE meegezonden Verwijzing: link
2052656100 (7474)	450 meter oostelijk. N31 te Hempens coördinaat:186397/576139	Type Onderzoek: opgraving Uitvoerder: ADC ArcheoProjecten Datum: 2004-09-28 Resultaat: Coordinaten: 186.403 / 576.140 - Complextype: Jagerskamp - Datering: MESO - NEO - Diversen: Dit onderzoek is eerder door het ARC uitgevoerd, daarna door het ADC overgenomen. De ROB begeleidt wetenschappelijk. Verwijzing: 2007 Rapport Niet Ingevuld
2088750100 (8512)	450 meter westelijk. Goutum-Zuid te Goutum coördinaat:183471/575885	Type Onderzoek: boring Uitvoerder: RAAP Archeologisch Adviesbureau Datum: 2004-12-23 Resultaat: Coordinaten: 183000/576000 - Onderzoeker(s): drs. R. P. Exaltus, drs. T. A. van den Bergh, d. van den Berg en J. Hoeksma - Complextype(n): bewoningsresten - Datering: Steentijd (vp 2 en 4), IJzertijd / Romeinse tijd (vp 1 en 3) en 17e/18e eeuw (vp 5) - Diversen: RAAP Archeologisch Adviesbureau heeft in opdracht va de gemeente Leeuwaren een Aanvullende Archeologische Inventarisatie (AAI) uitgevoerd ten behoeve van het Integraalplan Leeuwarden Zuid-West, gebiedsdeel Goutum-Zuid. - Het gebiedsdeel Goutum-Zuid beslaat een oppervlakte van circa 345 ha. In Integraalplan Leeuwarden Zuid-West zullen kantoren, woningen en bedrijven gerealiseerd worden. Bij de realisatie van de plannen vinden grootschalige graafwerkzaamheden plaats waardoor eventueel aanwezige en reeds bekende archeologische resten bedreigd worden. - Verwijzing: onbekend
5325129100	450 meter zuidelijk. Mantgum coördinaat:182270/572711	Type Onderzoek: bureauonderzoek Uitvoerder: VUhbs archeologie Datum: 2023-01-13 Resultaat: onbekend Verwijzing: onbekend

Ten noorden en ten noordoosten en ten zuidwesten van het plangebied zijn ook archeologische waarnemingen gedaan. Hier zijn sporen van bewoning gevonden die te relateren zijn aan terpen. Vondsten en sporen die zijn gevonden bestaan vooral uit keramiek, vuursteen, greppels en paalgaten. De waarnemingen hebben een datering van het neolithicum – late middeleeuwen.

Tabel 3. Archeologische waarnemingen binnen onderzoeksgebied (bron: Archis)

zaakidentificatienr. (OM-nr.)	situering t.o.v. plangebied	aard, uitvoerder, datum en resultaat onderzoek
3163799100 (6090038)	325 meter noordelijk. Hiddema-State te Hempens coördinaat:185370/576200	Verwervingswijze: niet-archeologisch Late Middeleeuwen A: Terp/wierde - 1 waterput/waterreservoir - 8 keramiek Op een afgegraven terpterrein bij Hiddema-State wordt een uit ca. 1100 daterende waterput gevonden, die nog ca. 4m diep was. De heer B. de Boer slaagde erin een achttal kogelpotten, ten dele ongeschonden, eruit te halen. Een van de potten, die naar de makelij te oordelen ongeveer gelijktijdig in de put terecht moet zijn gekomen, is van een standring voorzien.
3011841100 (6093827)	350 meter noordelijk. Hege Trije, Zuiderburen te Hempens coördinaat:185660/576260	Verwervingswijze: inspectie Midden Romeinse Tijd B t/m Laat Romeinse Tijd B: - Bewoning (inclusief verdediging) onbepaald - 2 grondspoor Terrein met daarin 2 overslibde nederzettingen uit de 3de-4de eeuw n.Chr.Heeft nummer 36Z.Op 10-11-1967 veldcontrole door G. Elzinga.
2714597100 (6093371)	350 meter noordelijk. Zuiderburen Hege Trije te Hempens coördinaat:185660/576260	Verwervingswijze: opgraving Romeinse Tijd: - Terp/wierde - 9999 ophogingslaag
3011858100 (6093285)	425 meter noordelijk. Hempens coördinaat:185380/576290	Verwervingswijze: inspectie Vroeg Romeinse Tijd: - Terp/wierde - 1 ophogingslaag De plaats waar de Hiddemastate is gelegen vormt het restant van een afgegraven terp.
2714572100 (6174991)	425 meter noordelijk. Hiddemastate te Leeuwarden coördinaat:185380/576290	Verwervingswijze: indirect: archief Romeinse Tijd t/m Nieuwe Tijd: - Terp/wierde - 1 ophogingslaag
2089106100 (6139591)	450 meter noordelijk. Hiddema State te Hempens coördinaat:185435/576352	Verwervingswijze: boring Neolithicum t/m Nieuwe Tijd Laat: - Terp/wierde - 1 keramiek

zaakidentificatienr. (OM-nr.)	situering t.o.v. plangebied	aard, uitvoerder, datum en resultaat onderzoek
		Vroeg Neolithicum A t/m Nieuwe Tijd Laat: - Terp/wierde - 1 keramiek Late Middeleeuwen t/m Late Middeleeuwen B: - Terp/wierde - 1 keramiek De vondsten komen uit een terplaag van de huisterp met toponiem Hiddemastate. De terp is grotendeels afgegraven, maar is ten noordoosten van mon. nr.765 nog gedeeltelijk aanwezig. - RAAP-NOTITIE 686 - T. van den Bergh, Plangebied Suderbuorren 4, Gemeente Leeuwarden, een inventariserend archeologisch onderzoek, 2004.
3056116100 (6138969)	450 meter oostelijk. Warstiens coördinaat:186400/576050	Verwervingswijze: boring Vroeg Romeinse Tijd A: - Bewoning (inclusief verdediging) onbepaald - 2 keramiek De bewoning heeft plaatsgevonden op een kleilaag van sterk wisselende dikte. Het meest vondstrijke deel heeft een omvang van 30 x 40 m.
3056108100 (6138968)	475 meter oostelijk. Hempens coördinaat:186403/576140	Verwervingswijze: boring Neolithicum: - kampement - 9 vuursteen De vondstlaag is bedekt met intact veen en kan dus als ongeschonden worden beschouwd.
3059949100 (6138824)	475 meter oostelijk. Leeuwarden coördinaat:186410/576125	Verwervingswijze: boring Laat Paleolithicum t/m Vroege Bronstijd: - kampement - 5 vuursteen De nederzetting bevindt zich op een prominente dekzandkop. De vondsten werden gedaan in de A- en E-horizont van een ongestoorde podzolbodemprofiel.
3059973100 (6138825)	500 meter oostelijk. Leeuwarden coördinaat:186440/576040	Verwervingswijze: (veld)kartering Romeinse Tijd: - Infrastructuur onbepaald - 17 keramiek De vindplaats is eerder beschreven onder cat.nr. 233 (Asmussen, 1999). - Het betreft een ingraving of een greppelvulling.

4 Conclusies en advies

In opdracht van Wetterskip Fryslân is er voor het plangebied Waterberging Himpensemar een archeologische quickscan uitgevoerd.

Voor het plangebied gelden de archeologische dubbelbestemming Waarde – archeologie 3 en Waarde – Archeologie 6. Voor de Waarde – Archeologie 3 geldt een vergunningsplicht voor werkzaamheden, geen bouwwerk zijnde bij bodemingrepen met een totale oppervlakte dat groter is dan 100 m^2 **en** die een grotere diepte dan 0,3 meter -mv betreffen. Voor de Waarde – Archeologie 6 geldt een vergunningsplicht voor werkzaamheden, geen bouwwerk zijnde bij bodemingrepen met een totale oppervlakte dat groter is dan 10.000 m^2 **en** die een grotere diepte dan 0,5 meter -mv betreffen.

Op de FAMKE geldt er voor het plangebied en archeologische verwachting voor de steentijd – middeleeuwen. Volgens provinciaal beleid moet er archeologisch onderzoek plaatsvinden in de vorm van een karterend onderzoek wanneer de uit te voeren werkzaamheden 5000 m^2 (periode steentijd – ijzertijd) of 2.500 m^2 (periode ijzertijd – middeleeuwen) zijn.

Op historisch kaartmateriaal is af te lezen dat de polder op kaarten uit 1850 is afgebeeld en nagenoeg geen verandering heeft ondervonden.

Voor het plangebied geldt dat er een archeologisch onderzoek moet worden uitgevoerd wanneer de totale oppervlakte van de werkzaamheden groter is dan 100 m^2 en de ontgravingsdiepte meer is dan 0,3 meter -mv (voor de gebieden met Waarde – archeologie 3) en bij de gebieden met Waarde – archeologie 6, de totale oppervlakte dat groter is dan 10.000 m^2 **en** de ontgravingsdiepte meer is dan 0,5 meter -mv.

Het nemen van een besluit is voorbehouden aan het bevoegd gezag, in deze de gemeente Leeuwarden.

Antea Group
Oosterhout, februari 2024

Geraadpleegde bronnen

www.archis.cultureelerfgoed.nl
www.dinoloket.nl
www.kadastralekaart.nl
www.pdok.nl
www.omgevingswet.overheid.nl/regels-op-de-kaart
www.topotijdreis.nl

Lijst met afbeeldingen

Afbeelding 1. Uitsnede topografische kaart met de ligging van het plangebied. 1
Afbeelding 2. Het plangebied geprojecteerd op een recente luchtfoto (bron: PDOK). 2
Afbeelding 3. De in het plangebied aanwezige bestemmingsplannen met de bijbehorende dubbelbestemmingen waarde – archeologie. 3
Afbeelding 4. Verwachting voor het plangebied steentijd - bronstijd (Bron: FAMKE). 5
Afbeelding 5. Verwachting voor het plangebied ijzertijd-middeleeuwen (Bron: FAMKE). 6
Afbeelding 6. Ligging van het plangebied op verschillende historische topografische kaarten (Bron: Topotijdreis.nl). 7

De informatie die in dit rapport is opgenomen is uitsluitend bestemd voor de geadresseerde(n) en kan persoonlijke of vertrouwelijke informatie bevatten. Gebruik van deze informatie, door anderen dan de geadresseerde(n) en gebruik door hen die niet gerechtigd zijn van deze informatie kennis te nemen, is niet toegestaan. De informatie is uitsluitend bestemd om te worden gebruikt door de geadresseerde, voor het doel waarvoor dit rapport is vervaardigd. Indien u niet de geadresseerde bent of niet gerechtigd bent tot kennisneming, is openbaarmaking, vermenigvuldiging, verspreiding en/of verstrekking van deze informatie aan derden is niet toegestaan, tenzij na schriftelijke toestemming door Antea Group en wordt u verzocht de gegevens te verwijderen en direct melding te maken bij security@anteagroup.nl. Derden, zij die niet geadresseerd zijn, kunnen geen rechten aan dit rapport ontlenen, tenzij na schriftelijke toestemming door Antea Group.

Over Antea Group

Antea Group is het thuis van 1500 trotse ingenieurs en adviseurs. Samen bouwen wij elke dag aan een veilige, gezonde en toekomstbestendige leefomgeving. Je vindt bij ons de allerbeste vakspecialisten van Nederland, maar ook innovatieve oplossingen op het gebied van data, sensoring en IT. Hiermee dragen wij bij aan de ontwikkeling van infra, woonwijken of waterwerken. Maar ook aan vraagstukken rondom klimaatadaptatie, energietransitie en de vervangingsopgave. Van onderzoek tot ontwerp, van realisatie tot beheer: voor elke opgave brengen wij de juiste kennis aan tafel. Wij denken kritisch mee en altijd vanuit de mindset om samen voor het beste resultaat te gaan. Op deze manier anticiperen wij op de vragen van vandaag en de oplossingen voor morgen. Al 70 jaar.

ISSN: 1570-6273

Copyright © 2024
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, elektronisch of op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de auteurs.

Disclaimer
Antea Group aanvaardt op generlei wijze aansprakelijkheid voor schade welke voortvloeit uit beslissingen genomen op basis van de resultaten van archeologisch (voor)onderzoek.

Contactgegevens

Beneluxweg 125
4904 SJ OOSTERHOUT
Postbus 40
4900 AA OOSTERHOUT

E. archeologie@anteagroup.nl

www.anteagroup.nl